

Lavinia Florentina **CIPLEU (CHIRILĂ)**

Politica de dezvoltare regională a Uniunii Europene

Mecanisme specifice pentru creșterea
competitivității regionale a României

Editura **Economică**

Lavinia Florentina **CIPLEU (CHIRILĂ)**

Politica de dezvoltare regională a Uniunii Europene

Mecanisme specifice
pentru creșterea competitivității regionale a României

Cuprins

Lista de acronime.....	11
Lista tabelor.....	12
Lista figurilor.....	13
Lista anexelor.....	14
Introducere.....	15
Capitolul 1	
Politica de dezvoltare regională a UE	23
1.1. Cadrul conceptual al politicii de dezvoltare regională a UE.....	23
1.1.1. Dezvoltare și economia dezvoltării versus regiuni și economia regională.....	24
1.1.2. Dezvoltare regională și specificitatea cadrului conceptual al politicii de dezvoltare regională a UE.....	29
1.1.3. Scurt istoric al politicii de dezvoltare regională a UE.....	43
1.2. Aplicarea politicii de dezvoltare regională a UE și evoluția instrumentelor acesteia.....	51
1.3. Principiile și obiectivele politicii de dezvoltare regională a UE 2007-2013.....	54
1.4. Politica de dezvoltare regională a UE în perioada 2014-2020.....	61
Concluzii parțiale.....	64
Capitolul 2	
Politica de dezvoltare regională în România	67
2.1. Evoluția și caracterizarea actualei politicii de dezvoltare regională a României.....	68
2.2. Planificarea și guvernarea strategică a politicii de dezvoltare regională în România.....	75
2.3. Poziția României în perioada 2007-2013 – nivelul absorbției și tendința de convergență regională comparativ cu alte state Est-Europene.....	83
2.4. Câteva considerații cu privire la dezbaterile actuale despre regionalizarea și reorganizarea administrativ-teritorială a României.....	99
Concluzii parțiale.....	106
Capitolul 3	
Competitivitatea regională	109
3.1. Cadrul conceptual al competitivității.....	109
3.1.1. Evoluția conceptului de competitivitate.....	111
3.1.2. Perspective complementare și direcții de dezvoltare viitoare ale conceptului de competitivitate.....	122

3.2. Evoluția conceptului și factorii care determină competitivitatea regională	125
3.2.1. Implicațiile teoriilor competitivității asupra competitivității regionale	126
3.2.2. Factorii competitivității regionale:.....	131
3.3. Indicatorii competitivității regionale	133
3.3.1. Indicatorul competitivității regionale la nivelul UE	135
3.3.2. Indicatori ai competitivității regionale la nivel național – Studiu de caz: Marea Britanie	137
Concluzii parțiale.....	139

Capitolul 4

Competitivitatea regională versus politica de dezvoltare regională	141
4.1. Rolul instrumentelor politicii de dezvoltare regională în stimularea competitivității regionale	141
4.1.1. Fondul de Coeziune – FC	143
4.1.2. Fondul European de Dezvoltare Regională – FEDER.....	143
4.1.3. Fondului Social European – FSE.....	145
4.2. Implicațiile competitivității regionale asupra politicii de dezvoltare regională.....	149
4.3. Inovarea regională – pilon al competitivității regionale și obiect al politicii de dezvoltare regională	151
Concluzii parțiale.....	155

Capitolul 5

Competitivitatea regională și inovarea în România	157
5.1. Determinanții competitivității regionale – matricea de evaluare a competitivității regionale	157
5.2. Analiza comparativă a competitivității regionale a României	161
5.3. Inovarea regională în România	170
Concluzii parțiale.....	177

Capitolul 6

Stadiul implementării POR 2007-2013 și impactul asupra competitivității regiunii Nord-Vest	181
6.1. Situația actuală a implementării POR 2007-2013 la nivel național și regional	183
6.2. Studiu de caz: Evaluarea impactului POR 2007-2013 asupra competitivității în regiunea Nord-Vest a României	190
6.3. Recomandări de programare a POR în perioada 2014-2020 pentru regiunea Nord-Vest și România în baza rezultatelor cercetării.....	212
Concluzii parțiale.....	215
Concluzii și recomandări finale	217

Bibliografie	233
--------------------	-----

Anexa 1. Chestionar evaluare impact POR – Regiunea Nord Vest.....	249
---	-----

Anexa 2. Interviu evaluare impact POR – Regiunea Nord Vest	253
--	-----

Capitolul 1

Politica de dezvoltare regională a UE

Scopul capitolului 1 intitulat *Politica de dezvoltare regională a Uniunii Europene* este de a prezenta aspectele principale legate de politica de dezvoltare regională pentru înțelegerea contextului cu care vom opera pe parcursul lucrării. Este alcătuit din patru subcapitole, astfel: *1.1. Cadrul conceptual al politicii de dezvoltare regională* – prezintă termenii specifici și cadrul conceptual precum și istoricul evoluției conceptului la nivel general și la nivel particular, în cadrul UE; *1.2. Aplicarea politicii de dezvoltare regională a UE și evoluția instrumentelor acesteia* – prezintă modul de aplicare a politicii de dezvoltare regională prin instrumentele specifice pe care le utilizează precum și efectele așteptate atât la nivel general, cât și la nivelul UE; *1.3. Principiile și obiectivele politicii de dezvoltare regională a UE 2007-2013* – prezintă principiile și obiectivele actuale care guvernează politica de dezvoltare regională a UE în perioada 2007-2013. Capitolul 1 se finalizează prin subcapitolul 1.4, intitulat *Politica de dezvoltare regională a UE 2014-2020*, care realizează o prezentare a următoarei perioade de programare, 2014-2020, a alocărilor și direcțiilor principale de finanțare în vederea înțelegerii provocărilor care ne stau înaintea.

Obiectivul general al acestui prim capitol este de a introduce cititorul în contextul politicii de dezvoltare regională, în general, și a politicii de dezvoltare regională a UE, în particular, oferind o imagine de ansamblu asupra conceptelor de bază și termenilor specifici, asupra stadiului, evoluției și direcțiilor viitoare de dezvoltare a politicii de dezvoltare regională a UE.

1.1. Cadrul conceptual al politicii de dezvoltare regională a UE

Problema dezvoltării regionale a revenit în atenția publicului larg în ultima perioadă, în special după extinderea spre Est a UE din 2004 și 2007 și după criza economico-financiară globală declanșată în 2008-2009 ale cărei efecte și reverberații încă le resimțim, deoarece aceste momente au avut o contribuție semnificativă la adâncirea decalajelor de dezvoltare între regiunile UE.

În ultimele decenii problema dezvoltării regionale a generat diverse polemici în literatura de specialitate, în special în ceea ce privește măsurarea disparităților regionale, explicarea cauzelor emergenței sau persistenței variațiilor spațiale în dezvoltarea economică și măsurarea impactului măsurilor politicii regionale menite să rezolve probleme de inechitate geografică. Preocupările intense pentru studiul inegalităților socioeconomice la nivel regional poziționează regiunile în centrul politicilor de dezvoltare regională și asigură eforturi de cercetare aplicată intense (Capello și Nijkamp, 2009, p. 1).

În continuare este prezentat cadrul conceptual cu care operează politica de dezvoltare regională, pentru a înțelege proveniența termenilor și specificitatea cadrului de desfășurare a politicii de dezvoltare regională. În lucrarea de față este utilizată denumirea de *politică de dezvoltare regională*, considerată mai complexă. Denumirea *politica regională* este considerată sinonimă *politicii de dezvoltare regională* așa cum, de altfel, sunt tratate cele două denumiri și în documentele oficiale și publicațiile instituțiilor, agențiilor și organismelor UE.

1.1.1. Dezvoltare și economia dezvoltării versus regiuni și economia regională

În literatura de specialitate, problema dezvoltării regionale își are originea în procesul de fertilizare încrucișată a *trei curențe economice distincte: economia creșterii, economia dezvoltării și economia regională* – curențe care stau la baza politicii de dezvoltare regională actuală a UE (Capello și Nijkamp, 2009; Agenor și Montiel, 2008; Aghion și Durlauf, 2005; Armstrong și Taylor, 2000). Conceptul de *dezvoltare*, este definit, în general în literatura de specialitate, în strânsă corelație cu conceptul de *creștere*. Dacă *creșterea* este definită ca fiind creșterea susținută a unui indicator de mărime, de obicei Produsul Intern Brut (PIB), într-o perioadă dată, *dezvoltarea* reprezintă toate schimbările sustenabile care acompaniază creșterea.

Analiza factorilor care influențează cheltuielile de transport și costurile de producție, respectiv distanța și situarea geografică a activităților economice și a localităților au stat la baza primelor abordări științifice în domeniul *teoriilor și modelelor privind dezvoltarea regională* din secolul al XIX-lea, abordări consacrate analizei factorilor care influențează cheltuielile de transport, de unde și denumirea acestei orientări din știința economică – *teorii ale localizării*. Fondatorul teoriei localizării activităților este considerat Johan Henrich von Thünen, care prin lucrarea sa *Statul izolat*, publicată în anul 1826, a studiat amplasarea culturilor agricole în funcție de costurile de producție și de distanța față de piață.

În continuare sunt prezentate sintetic principalele contribuții care au marcat evoluția teoriei localizării de la afirmarea teoriei din anul 1826 până în 1950, respectiv principalele modele clasice și neoclasice asociate acestora.

Tabelul nr. 1

Teoriile localizării și modelele spațiale de dezvoltare regională

1826 - J.H. von Thünen - Teoria agriculturii	Contribuții principale: Analizează alocarea terenului agricol între mai multe localizări concurente, pornind de la premisa că produsul agricol trebuie transportat de la locul producției la cel al consumului.
1890 - W. Launhardt și A. Weber - Teoria agriculturii industriale - Modelul Weber, dezvoltat în 1928 - Modelul Moses	Contribuții principale: Analizează optimizarea pe baze matematice a localizării întreprinderilor indiferent de profilul lor de activitate, trecând de la cadrul microeconomic limitat la o singură întreprindere la un cadru mezeconomic, care oferă indicii privind localizările unor domenii de activitate sau ramuri economice.
1893 - W. Christaller - Teoria locurilor centrale	Contribuții principale: A pus bazele analizei complete a organizării teritoriului, identificând modul de cristalizare a structurilor urbane și relațiile dintre acestea.
1940 - A. Lösch - Teoria organizării spațiale a sistemului economic - Modelul Lösch	Contribuții principale: A extins „teoria locurilor centrale”, introducând pentru prima dată elemente de ordin spațial în teoria echilibrului general al piețelor.
1936 - H. Hotelling - Teoria interdependenței localizărilor - Modelul Hotelling	Contribuții principale: Ia în considerare implicațiile spațiale ale oligopolurilor fără înțelegeri între participanți, punct de pornire important în analiza oligopolurilor spațial și nonspațial.

Sursa: Dodescu (2013), *Politici economice pentru creștere și dezvoltare regională. Provocări pentru România în contextul crizei economico-financiare și integrării în modelul european*, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, București, p. 106.

Prin urmare, *economia regională* își trage rădăcinile din teoriile localizării ale lui von Thünen, dezvoltate ulterior de Weber, Christaller, Lösch, Hotelling, care au condus la identificarea așa-numiților factori soft și hard ai localizării și, progresiv, la afirmarea regiunii, dincolo de viziunea administrativă simplistă, ca un spațiu de dezvoltare subnațional și supralocal.

În ceea ce privește contribuția teoriilor creșterii economice la dezvoltarea teoriilor creșterii și dezvoltării regionale, se remarcă două direcții ale așa-numitelor *noi teorii ale creșterii economice*, prezentate în tabelul nr. 2. Prima *analizează* influența (din „interior”) a factorilor ofertei: creșterea stocurilor de capital, schimbările tehnice și dezvoltarea forței de muncă asupra creșterii economice și are la bază Modelul Romer, Modelul Myrdal-Kaldor, iar cea de-a doua - influența (din „exterior”) pe care sectorul de export al unei regiuni o are în determinarea creșterii producției și dezvoltării regionale și are la bază modelul Dixon-Thirlwall.